

Research Article

อิทธิพลการก่อตัวของขบวนการนักศึกษาในพม่า ในปี ค.ศ. 1974

The Power of the Student Movement in Burma in 1974

พรรณวดี พลสิทธิ์^{1*} และ อริสา สายศรีโกศล²Phanawadee Phonsit^{1*} & Arisa Saisrikosol²

ARTICLE INFO

Name of Author & Corresponding Author*

1. พรรณวดี พลสิทธิ์*

Phanawadee Phonsit*

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar, Thailand.

Email: phanawadee.phonsit@gmail.com

2. อริสา สายศรีโกศล

Arisa Saisrikosol

ศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Religion and Philosophy,
Mahamakut Buddhist University,
Thailand.

Email: arisa.saisrikosol@gmail.com

คำสำคัญ:

นายพลเนวิน, แนวคิดสังคมนิยมแบบพม่า,
ประชาธิปไตย, ขบวนการนักศึกษาพม่า

Keywords:

General Ne Win, Burmese Socialism,
Democracy, Student Movement in Burma

Article history:

Received: 29/10/2024

Revised: 27/01/2025

Accepted: 31/01/2025

Available online: 14/06/2025

How to cite:

Phonsit, P. & Saisrikosol, A. (2025). The
Power of the Student Movement in
Burma in 1974. *Journal of Philosophical
Vision*, 30 (1), 202-217.

ABSTRACT

This research article aimed to study and analyze the influence of the formation of the student movement in Burma in 1974. There was conducted as historical research through the study of primary and secondary documents, as well as in-depth interview with former students who were involved in the student movement in Myanmar from 1962 to 1990.

The study found that in 1974, the Burmese student movement was influenced: (1) political factors: the military government of Burma continued to rule the country according to the socialist policies of General Ne Win's regime. Additionally, the 1974 Constitution was enacted which maintained the same socialist governance model as before; (2) economic factors: General Ne Win's government implemented a four-year economic plan. However, this plan still adhered to socialist principles where the military government controlled the entire economy. This situation led to protests by labor groups who joined the student movement in their demonstrations; (3) social factors: Burmese students were influenced by democratic ideas from Western radio stations, news agencies, intellectuals, as well as books and short stories. These sources introduced principles and ideas of democracy to the students. The study uses the framework of social movement theory to explain the student movement. The resource mobilization theory was applied under the context of social movement organizations, and political process theory was used to analyze the movement. Additionally, the study utilized the framework of student movements in the Asian region to understand the influence on the formation of the Burmese student movement.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อตัวของขบวนการนักศึกษาในพม่า ในปี ค.ศ. 1974 เป็นการวิจัยตามแนวทางประวัติศาสตร์ด้วยการศึกษาเอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับอดีตนักศึกษาผู้มีประสบการณ์เข้าร่วมขบวนการนักศึกษาพม่าตั้งแต่ ค.ศ. 1962-1990

ผลจากการศึกษาพบว่า อิทธิพลจากปัจจัยมีดังต่อไปนี้ (1) ด้านการเมืองการปกครองประเทศ การเมืองรัฐบาลทหารพม่ายังคงปกครองประเทศตามแนวทางสังคมนิยมของรัฐบาลนายพลเนวิน รวมทั้งมีการจัดทำรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1974 ที่ยังคงรูปแบบการปกครองสังคมนิยมดั้งเดิม (2) ด้านเศรษฐกิจ รัฐบาลของนายพลเนวินได้มีการปรับเปลี่ยนเป็นนโยบายเศรษฐกิจ ตามแผนสี่ปี หากแต่นโยบายดังกล่าวยังคงยึดแนวทางสังคมนิยมที่รัฐบาลทหารพม่าจะเป็นผู้กำหนดและส่งผลกระทบต่อกลุ่มผู้ใช้แรงงานออกมาประท้วงร่วมกับกลุ่มนักศึกษาด้วยและ (3) ด้านสังคม นักศึกษาพม่าได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดของระบอบประชาธิปไตย จากสถานีวิทยุของชาติตะวันตก สำนักข่าวของชาติตะวันตกปัญญาชน รวมถึงหนังสือ วรรณกรรม เรื่องสั้น โดยนำหลักการและแนวความคิดประชาธิปไตยถ่ายทอดให้แก่นักศึกษา ผู้วิจัยจึงนำเอากรอบแนวคิดของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเข้ามาอธิบายการเคลื่อนไหวของขบวนการของนักศึกษา โดยใช้ทฤษฎีระดมทรัพยากรภายใต้กรอบเงื่อนไขด้านองค์กรเคลื่อนไหวทางสังคม และนำทฤษฎีกระบวนการทางการเมืองวิเคราะห์การเคลื่อนไหวทางสังคม รวมทั้งใช้กรอบแนวคิดของขบวนการนักศึกษาในภูมิภาคเอเชียมองอิทธิพลของการก่อตัวของขบวนการนักศึกษาพม่า

1. บทนำ

ปรากฏการณ์การประท้วงและต่อต้านรัฐโดยมีผู้นำเป็นคนรุ่นใหม่ ทั้งกลุ่มนักศึกษาและนักเรียน เริ่มขึ้นอีกครั้งในภูมิภาคเอเชีย ดังจะเห็นจากประเทศมาเลเซีย ฮองกง ไทย และพม่า โดยมีข้อเรียกร้องให้ผู้นำรัฐบาลลงจากตำแหน่ง เรียกร้องการแก้ไขปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและศาสนา การประท้วงได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการประท้วง ไม่ว่าจะเป็นการเคลื่อนไหวแบบไม่มีแกนนำ การใช้ภาษาใหม่ที่สื่อสารระหว่างผู้ชุมนุม ไปจนถึงวิธีใช้แฟลชม็อบหรือม็อบดับพลัน ซึ่งเป็นการนัดชุมนุมแบบพร้อมเพรียงกันอย่างกะทันหันและแยกย้ายหลังจากเวลาผ่านไปไม่นานนัก การใช้สัญญาณมือในการสื่อสารต่าง ๆ ในขบวนการรวมถึงการเคลื่อนไหวข้ามพรมแดนที่เรียกเสียงสนับสนุนจากผู้คนในต่างประเทศ (ประชาไท, 2563)

ประวัติศาสตร์การเมืองของขบวนการนักศึกษาพม่าเริ่มก่อตัวพร้อมกับการตั้งมหาวิทยาลัยย่างกุ้งใน ค.ศ. 1920 นักศึกษามีความตื่นตัวทางการเมืองสูง ทำกิจกรรมเคลื่อนไหวจนทำให้พม่าได้รับเอกราชจากอาณานิคม ในปี ค.ศ. 1948 ภายหลังจากพม่าได้รับเอกราช กิจกรรมทางการเมืองของนักศึกษายังดำรงอยู่และกลับมามีบทบาทเคลื่อนไหวอีกครั้ง แต่หลังจากนั้นไม่นานกิจกรรมหลายอย่างถูกจำกัดลงเมื่อนายพลเนวินรัฐประหารก้าวขึ้นเป็นผู้นำสูงสุดที่ควบคุมอำนาจตั้งรัฐบาลทหารและตั้งสภาปฏิวัติเป็นผู้ปกครองและมีอำนาจสูงสุดแทน ขณะเดียวกันได้ปรับเปลี่ยนให้พม่าเข้าสู่ระบอบสังคมนิยมด้วยการตั้งพรรคโครงสร้างนิยมพม่า (Burma Socialist Program Party; BSPP) เพื่อใช้สนับสนุนอำนาจทางการเมืองและเป็นเพียงพรรคเดียวที่ถูกต้องตาม

กฎหมาย รวมถึงประกาศนโยบายวิธีพม่าสู่ระบอบสังคมนิยม (Burmese Way to Socialism) และความเป็นชาตินิยมพม่า

นอกจากนี้ รัฐบาลนายพลเนวินได้ทำการปฏิรูปการศึกษาเพื่อต้องการสร้างรัฐที่เข้มแข็ง โดยมีประชาชนที่เชื่อมั่นในอุดมการณ์เดียวจึงจะพัฒนาประเทศได้และรัฐได้ทำการขับไล่ชาวต่างชาติที่มีบทบาททางการศึกษาออกนอกประเทศ ทำให้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา จึงมีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรด้วยการสร้างสำนึกความเป็นชาติ ถ้ายทอดแนวคิด อุดมการณ์ของสังคมนิยม ผ่านระบบการศึกษา รวมทั้งรัฐยังเข้าควบคุมสื่อทุกประเภท โดยรัฐอ้างถึงความสงบและเป็นระเบียบของบ้านเมือง เนื่องด้วยบริบทโลกที่ถูกแบ่งเป็นสองฝ่ายภายใต้สงครามเย็นที่มีความแตกต่างกันทางอุดมการณ์ ซึ่งรัฐบาลนายพลเนวินดำเนินการปิดประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด แต่แนวคิดทั้งสองอุดมการณ์เข้ามาในรูปแบบต่าง ๆ ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เป็นผลให้ขบวนการนักศึกษาเกิดขึ้นใหม่อีกครั้ง ในปี ค.ศ. 1974 รวมถึงปัจจัยภายนอก โลกได้เข้าสู่ยุคสงครามทางอุดมการณ์ระหว่างค่ายคอมมิวนิสต์ที่มีสหภาพโซเวียตเป็นผู้นำ กับค่ายทุนนิยมเสรีที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ สงครามดังกล่าวถูกเรียกว่า สงครามเย็น และได้ส่งผลกระทบต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เมื่อโลกได้เข้าสู่ยุคสงครามทางอุดมการณ์ระหว่างค่ายคอมมิวนิสต์ที่มีสหภาพโซเวียตเป็นผู้นำกับค่ายทุนนิยมเสรีที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ สงครามดังกล่าวถูกเรียกว่า สงครามเย็น ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในช่วงสงครามเย็นพม่าประกาศตนว่า มีสถานะเป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ทั้งสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่า พม่าได้รับแนวความคิดระบอบประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมเพื่อเข้ามาแทนที่ในระบอบเผด็จการทหาร ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นอาจเป็นส่วนหนึ่งของการระดมคนและสร้างโอกาสทางการเมืองให้แก่กลุ่มนักศึกษาเพื่อใช้การประท้วง แต่เหตุการณ์อันเป็นชนวนที่ทำให้ประชาชนหันมาเข้าร่วมประท้วงครั้งใหญ่ เมื่อรัฐบาลประกาศยกเลิกธนบัตรราคา 25-35-75 จ๊าด ซึ่งเป็นการยกเลิกโดยไม่มีการชดเชยแต่ประการใด ธนบัตรราคาเหล่านี้รวมเป็นเงินประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ของเงินทั้งหมดที่พอจะมีอยู่ในมือของชาวบ้าน (ชาลวิทย์ เกษตรศิริ, 2533: 101) มาตรการดังกล่าวทำให้ผู้คนในประเทศได้รับผลกระทบ ส่งผลให้มีการประท้วงจนกลายเป็นการประท้วงใหญ่ในปี ค.ศ. 1988

เหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของพม่าที่ถูกเรียกสั้น ๆ ว่า เหตุการณ์ 8888 เป็นเหตุการณ์การประท้วงครั้งใหญ่ ซึ่งเกิดขึ้นในวันที่ 8 สิงหาคม ค.ศ. 1988 เพื่อเรียกร้องให้ยุติระบอบเผด็จการภายใต้การปกครองของนายพลเนวิน ต่อมาขบวนการเคลื่อนไหวได้เรียกร้องประชาธิปไตยที่แพร่ขยายไปทั่วประเทศ และถือเป็นการชุมนุมครั้งใหญ่ที่สุดนับตั้งแต่พม่าได้รับเอกราชเมื่อปี ค.ศ. 1948 โดยมีผู้นำเป็นกลุ่มนักศึกษา การประท้วงใหญ่ในปี ค.ศ. 1988 มีบุคคลสำคัญ คือ นางอองซาน ซูจี ซึ่งออกมาประท้วงร่วมด้วย เป็นจุดเริ่มต้นที่กลายเป็นสัญลักษณ์เพื่อการต่อสู้ในพม่า อันส่งผลให้รัฐบาลใช้ความรุนแรงปราบปรามผู้ประท้วงจนมีผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก เป็นผลให้นานาชาติรับรู้เหตุการณ์ความรุนแรงและประณามการกระทำของรัฐบาลทหาร รวมถึงเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของพม่า เพราะอย่างน้อยที่สุดในเหตุการณ์นี้ทำให้นายพลเนวิน ประกาศลาออกจากทุกตำแหน่งในรัฐบาล แต่กลุ่มนายทหารภายใต้ชื่อสภาฟื้นฟูกฎหมายและระเบียบแห่งรัฐ (State Law and Order Restoration Council; SLORC) เข้ายึดอำนาจเมื่อวันที่ 18 กันยายน ค.ศ. 1988

ส่งผลให้สภาพฟื้นฟูและระเบียบแห่งรัฐ (SLORC) เป็นองค์กรสูงสุดในการปกครองประเทศ และทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ควบคุมและดูแลความสงบเรียบร้อยของประเทศ (วีรศักดิ์ ฉัตรรุ่งนพคุณ, 2560: 45)

เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2021 กองทัพพม่าภายใต้การนำของ พล.อ. มิน อ่อง หล่าย ผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้ก่อรัฐประหารขึ้น ทำให้นักศึกษาประชาชนและพระสงฆ์ในพม่าหันมาแสดงความไม่พอใจและเดินประท้วงเรียกร้องให้คณะนายทหารออกจากอำนาจ ดังนั้น พลัสคนหนุ่มสาวในพม่าจึงเป็นกำลังหลักของการสร้างประชาธิปไตยในพม่า ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงตั้งคำถามว่า ขบวนการนักศึกษาพม่ามีปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่ส่งผลต่อการก่อตัวของขบวนการนักศึกษาในพม่า ในปี ค.ศ. 1974 รวมถึงรูปแบบการเคลื่อนไหวของนักศึกษา กับภาคประชาชนที่นำไปสู่เหตุการณ์อย่างไร

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อตัวของขบวนการนักศึกษาในพม่า ในปี ค.ศ. 1974

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาตามแนวทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) ด้วยการค้นคว้า ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ทั้งจากภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเอกสารชั้นต้นได้ศึกษาจากบันทึกความทรงจำของผู้นำขบวนการนักศึกษาและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงใบปลิวของกลุ่มองค์กรนักศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ส่วนเอกสารชั้นรอง ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากหนังสือ งานวิจัย บทความวิจัย บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์/ดุชนิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ รวมถึงผู้วิจัยได้ขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (เลขที่เอกสารรับรอง WUEC-20-039-01) เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับ Htun Aung Gyaw อดีตนักศึกษาผู้มีประสบการณ์เข้าร่วมขบวนการนักศึกษาพม่าตั้งแต่ ค.ศ.1962-1990 ด้วยการถามทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) และสนทนาทางสื่อออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ปัจจุบัน Htun Aung Gyaw ประกอบอาชีพเป็นนักเขียนและนักวิชาการที่ประเทศญี่ปุ่น และยังใช้แหล่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิดีโอฐานข้อมูลซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพม่าโดยตรง และหลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลมารวบรวมเพื่อวิเคราะห์ เรียบเรียง ตลอดจนนำเสนอผลการศึกษาในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

4. ผลการวิจัย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อตัวของขบวนการนักศึกษาในพม่า ในปี ค.ศ. 1974 มีดังนี้

(1) **ด้านการเมืองการปกครอง** การศึกษาปัจจัยทางการเมืองการปกครองที่ส่งผลต่อการก่อตัวของขบวนการนักศึกษาในพม่า ในปี ค.ศ. 1974 พบว่า ขบวนการเคลื่อนไหวของนักศึกษาถูกจุดประเด็นขึ้นมาอีกครั้งในช่วง ค.ศ. 1974 ภายใต้ความพยายามที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคมพม่า ผ่านการขับเคลื่อนทางการเมืองของกลุ่มนักศึกษาที่ได้รับอิทธิพลจากกระแสความคิดของสังคมนิยม ชาตินิยม และประชาธิปไตย ตลอดจนระบบเศรษฐกิจและสังคม ที่ได้ผลักดันให้กลุ่มนักศึกษาร่วมกับกลุ่มอื่น ๆ ออกมาเรียกร้องให้รัฐบาลของ

นายพลเนวินและคณะลาออกจากตำแหน่ง โดยปัจจัยทางการเมืองส่งผลมาต่อเนื่องตั้งแต่ต้นนายพลเนวินเข้ามาปกครองประเทศ และปรับรูปแบบการปกครองเพิ่มมากขึ้น โดยปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1974 โดยมีการตั้งคณะกรรมการจำนวน 97 คน มีนายพลซันยู (Brigadier San Yu) เลขาธิการพรรคโครงการสังคมนิยมพม่าเป็นประธานในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (กัลย์ธีรา วิญญูวิจักขณ์, 2555: 90) และมีนายพลเนวินดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของประเทศ พร้อมด้วยประธานพรรคโครงการสังคมนิยมพม่า การปกครองดังกล่าวได้ถูกส่งต่อจากสภาปฏิวัติให้กับพรรคโครงการสังคมนิยมและยังคงใช้ระบบการปกครองสังคมนิยมในการปกครองประเทศเช่นเดิม ตามรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1974 กล่าวว่า ประเทศจะต้องใช้ระบอบการปกครองแบบพรรคการเมืองเดียว และสมาชิกสภาประชาชนแม้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน แต่สมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้งทั้งหมดล้วนมาจากพรรคโครงการสังคมนิยมพม่าเพียงพรรคเดียวเท่านั้น

รัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ.1974 จัดตั้งองค์กรทางการเมืองที่มีอำนาจสูงสุดตามรัฐธรรมนูญ คือ สภาประชาชน (Pyithu Hluttaw) เป็นองค์กรนิติบัญญัติที่มีสมาชิกอยู่ 494 คน ประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งและมาจากการแต่งตั้ง สภาประชาชนเป็นระบบสภาเดียวมีวาระ 4 ปี แต่อาจขยายหรือลดให้สั้นลงได้ สภาอาจจะยุบตัวเองและจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้ด้วยและสามารถร้องขอให้เปิดสมัยประชุมได้ (กัลย์ธีรา วิญญูวิจักขณ์, 2555: 90-91) ส่วนของฝ่ายบริหารจะแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ (1) คณะมนตรีแห่งรัฐ (Council of State) จะได้รับการคัดเลือกมาจากสมาชิกของสภาประชาชนจำนวน 29 คน ทำหน้าที่ในการชี้แนะและดูแลประสานงานการบริหารทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นให้ดำเนินไปตามกฎหมาย (2) คณะรัฐมนตรี (Council of Ministers) ทำหน้าที่เป็นหน่วยบริหารสูงสุด พร้อมกับจัดทำแผนเศรษฐกิจของประเทศที่มีวาระ 4 ปี และมาจากการเป็นสมาชิกของสภาประชาชน (กัลย์ธีรา วิญญูวิจักขณ์, 2555: 91) สภาประชาชนจะมีหน้าที่จัดตั้งองค์กรกลางอีก 3 องค์กร ตามที่นรนิติ เศรษฐบุตร (2528: 48-49) อธิบายว่า มีการจัดตั้งสภาแรก คือ สภาตุลาการ (Council of People's Justices) ซึ่งสภาประชาชนจะเลือกสมาชิกจำนวนหนึ่งขึ้นทำหน้าที่เป็นองค์กรสูงสุด โดยจะทำหน้าที่พิจารณาคดีต่าง ๆ สภาที่สอง คือ สภายัยการ (Council of People's Attorneys) เป็นองค์กรสูงสุดของรัฐในการฟ้องร้องทางกฎหมายและทำหน้าที่สำคัญ คือ การปกป้องระบบสังคมนิยมของประเทศ และสภาสุดท้าย คือ สภาผู้ตรวจสอบ (Council of People's Inspectors) เป็นองค์กรสูงสุดที่หน้าที่ตรวจสอบกิจการของหน่วยงานราชการและรายงานสิ่งที่ได้ตรวจสอบและมาตรการที่ใช้ต่อคณะมนตรีแห่งรัฐไปยังสภาประชาชน รวมถึงรัฐธรรมนูญได้กำหนดการแบ่งเขตการปกครองและรูปแบบใหม่ขึ้นเพื่อป้องกันไม่ให้รัฐหรือเขตเป็นของคนเชื้อชาติใดเชื้อชาติหนึ่งเหมือนอย่างที่เคยให้ไว้ในรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1947 และเพื่อลดความรู้สึกที่รัฐหรือเขตคิดจะแยกตัวออกไปจากสหภาพ (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2528: 50) รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในการแบ่งเขตการปกครองตามที่ระบุไว้ในมาตรา 31 ของรัฐธรรมนูญ คือ การแบ่งการปกครองเป็น 7 รัฐ ได้แก่ กะฉิ่น กะยา กะเหรี่ยง ฉานหรือไทใหญ่ ชิน มอญ ยะไข่ และแบ่งเป็น 7 เขตหรือมณฑล ได้แก่ ตะนาวศรี พะโค มณฑลเยลเยมาเกว ย่างกุ้ง สะกาย อิระวดี (Taylor, 2009: 424) สำหรับการแบ่งเขตรัฐดังกล่าว รัฐบาลของพรรคโครงสร้างสังคมนิยมต้องการไม่ให้รัฐย่อยในสหภาพพม่าแยกตัวออกจากประเทศ

การจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่ฉบับดังกล่าวนี้ รัฐต้องการสร้างความชอบธรรมให้รัฐบาลและต้องการการแก้ไขปัญหที่สะสมมานาน แต่ละมัย พรหมประทุม (2555: 60) มองว่า รัฐธรรมนูญใหม่ฉบับนี้ไม่ได้ช่วยให้รัฐสามารถ

แก้ปัญหาความขัดแย้งทางเชื้อชาติ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และการประท้วงของประชาชนได้ เนื่องจากรัฐยังคงดำเนินงานผ่านรูปแบบสังคมนิยม ผ่านการถ่ายโอนอำนาจจากรูปแบบการปกครองรัฐบาลทหารเต็มรูปแบบในสภาพปฏิวัติไปยังพรรคโครงการสังคมนิยมพม่า (Burma Socialist Programme Party; BSPP) เป็นพรรคที่ถูกต้องตามกฎหมายเพียงพรรคเดียว การถ่ายโอนอำนาจดังกล่าวนี้เป็นไปเพื่อให้พรรคทำหน้าที่บริหารประเทศได้อย่างเต็มที่และพยายามหาความชอบธรรมในสายตาของประชาชน จึงมีการลงประชามติจากประชาชน แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะทำให้อำนาจโดยตรงของสภาพปฏิวัติอาจหมดไป แต่อำนาจโดยอ้อมถูกถ่ายโอนมายังพรรคโครงการสังคมนิยมพม่า โดยมีนายพล เนวิน และอดีตนายทหารของสภาพปฏิวัติย้ายตนเองมาอยู่ในโครงสร้างอำนาจใหม่นี้ (นิติ เศรษฐบุตร, 2528: 51-52) สอดคล้องกับ Alamgir Jalal ที่ตั้งข้อสังเกตว่า การปกครองภายใต้ระบบการเมืองพรรคเดียวนี้นี้ รัฐบาลพยายามอ้างถึงความชอบธรรม (Legitimacy) ให้กับตนเอง แม้จะถ่ายโอนอำนาจมายังพรรคโครงการสังคมนิยมพม่า แต่อำนาจยังคงอยู่ภายใต้ระบอบเผด็จการอำนาจนิยมเช่นเดิม และรัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังคงกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า พม่าเป็นประเทศสังคมนิยมใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมแบบเดิม รวมไปถึงการเปลี่ยนชื่อประเทศเป็นสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งพม่า (The Socialist Republic of the Union of Burma) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดสังคมนิยม ฉะนั้นการบริหารประเทศจึงขึ้นอยู่กับพรรคโครงการสังคมนิยมพม่าและนายพลเนวินเหมือนเดิม (ละมัย พรหมประทุม, 2555: 60)

ภายหลังจากจัดทำรัฐธรรมนูญแล้วเสร็จรัฐจึงให้มีการลงประชามติจากประชาชน พร้อมได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่ในวันที่ 4 มกราคม ค.ศ. 1974 (Rives, 2014: 139-140) และรัฐบาลมีความคาดหวังต่อการจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่ เพื่อต้องการจะทำให้เศรษฐกิจของพม่าเติบโตขึ้น หลังจากการตกต่ำทางเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1967 และรัฐต้องการปฏิรูปนโยบายและโครงสร้างบางประการตามรัฐธรรมนูญใหม่ พรรคจึงได้กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ที่เรียกว่า แผนยี่สิบปีหรือแผนนโยบายเศรษฐกิจในระยะยาวและระยะสั้นของพรรค โครงสร้างสังคมนิยมพม่า (กัลย์ธีรา วิญญูวิจักขณ์, 2555: 108-110) ดังที่ David I. Steinberg กล่าวว่า เป็นแผนเศรษฐกิจที่แบ่งออกเป็นห้าระยะ ระยะละสี่ปี และสามารถนำมาปรับใช้กับสังคมนิยมวิธพม่าซึ่งเป็นหลักพื้นฐานทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง แผนดังกล่าวได้มีการขยายขอบเขตด้วยการให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในแผนและต้องการให้มีความหลากหลายในทางเศรษฐกิจ เช่น ขยายการผลิตทางภาคเกษตรกรรม การประมง ปศุสัตว์ เพิ่มการส่งออกและจัดตั้งอุตสาหกรรมเพื่อทำการผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคทดแทนการนำเข้า โดยภาคเอกชนขยายงานในภาคเกษตรกรรมและยกระดับอุตสาหกรรมให้เพิ่มขึ้น ซึ่งตรงข้ามกับแผนเศรษฐกิจของสภาพปฏิวัติในช่วงแรกที่กำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจที่รัฐจะจัดการโอนกิจการมาเป็นของรัฐทั้งหมด (กัลย์ธีรา วิญญูวิจักขณ์, 2555: 108-110)

(2) ด้านเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงนโยบายทางเศรษฐกิจตามแผนสี่ปี แรกเริ่มเมื่อ ค.ศ. 1971-1974 โดยเริ่มประกาศใช้ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1971 สิ้นสุดในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1974 เป็นแผนที่เน้นการพัฒนาด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก เนื่องจากในช่วง ค.ศ. 1967 ประเทศพม่าเกิดการขาดแคลนข้าวและอาหารที่จำเป็นอย่างหนัก ทำให้ประชาชนไม่สามารถหาซื้อสินค้าในตลาดทั่วไปได้ ทำให้รัฐต้องปรับเปลี่ยนแผนดำเนินงาน (Steinberg, 2012: 65) ภายหลังจากเปลี่ยนแผนการพัฒนาในช่วงปีแรกประสบผลสำเร็จมีผลผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.7 แต่ในปีต่อมาผลผลิตเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 2.2 ซึ่งรัฐบาลยอมรับว่า อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจช้ากว่า

การเติบโตของประชากร สภาพเศรษฐกิจของแต่ละบุคคลจึงค่อนข้างต่ำ รวมถึงเกิดน้ำท่วมครั้งใหญ่ ทำให้สินค้าทางการเกษตรได้รับผลกระทบก่อให้เกิดการชะลอตัวลง ส่วนด้านอุตสาหกรรมการเกษตรก็ได้รับผลกระทบจากการค้าภายในประเทศและการค้าต่างประเทศชะลอตัวลง (กัลย์ธีรา วิญญูวิจักขณ์, 2555: 113) และที่สำคัญรัฐไม่ได้ให้ความร่วมมือกับภาคเอกชนอย่างเต็มที่ ทั้งที่ภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญมาอย่างต่อเนื่อง และรัฐเองไม่มีแหล่งทรัพยากรเพียงพอที่จะรองรับการจ้างงานหรือการผลิตสินค้า ส่งผลให้เกิดการถดถอยในการจ้างงาน

หลังการประกาศใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม ประเทศพม่าประสบความล้มเหลวทางด้านเศรษฐกิจมาโดยตลอด ทำให้ตั้งแต่ ค.ศ. 1971 รัฐต้องกลับมาทบทวนระบบเศรษฐกิจใหม่ด้วยการเปลี่ยนแผนนโยบายโดยพรรคโครงการสังคมนิยมพม่าจัดทำร่างเอกสารที่มีชื่อว่า “นโยบายเศรษฐกิจระยะยาวและระยะสั้นของพรรคโครงการสังคมนิยมพม่า” (Long-term and Short-term Economic Policies of Burma Socialist Program Party) ร่างนโยบายดังกล่าวนี้ ได้กำหนดวางแผนเศรษฐกิจในระยะยาว 20 ปี โดยแบ่งออกเป็น 5 ช่วงเวลา ตั้งแต่ ค.ศ. 1973-1993 พร้อมกับการยินยอมให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในแผนเพื่อต้องการให้มีความหลากหลายและขยายขอบเขตในทางเศรษฐกิจมากขึ้น รวมถึงรัฐยังปรับแนวคิดต่อการกักเงินจากต่างประเทศอีกด้วย (กัลย์ธีรา วิญญูวิจักขณ์, 2555: 108) แผนยี่สิบปีของรัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาทางด้านการส่งออก ขยายการผลิตทางเกษตรกรรม ประมง ปศุสัตว์และป่าไม้ พร้อมทั้งจัดตั้งอุตสาหกรรมเพื่อทำการผลิตสินค้าทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ รวมถึงยกระดับการผลิตเหมืองแร่ให้เพิ่มขึ้นเพราะการผลิตเหมืองแร่เป็นฐานของอุตสาหกรรมหนักหลายประเภท

ผลของการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจ ตามแผนสี่ปีระยะแรก (ค.ศ. 1971-1974) ช่วงเดือนตุลาคมสิ้นสุดเดือนมีนาคม ค.ศ. 1974 แผนดังกล่าวนี้เน้นทางด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก ภายหลังจากการภาคเกษตรกรรมประสบปัญหาหนักในปี ค.ศ. 1967 แผนสี่ปีระยะแรกมีผลผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.7 แต่ในปีที่สองผลผลิตเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 2.2 ทำให้แผนดังกล่าวใช้ไม่ได้ เพราะอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจช้ากว่าอัตราการเติบโตของประชากร (กัลย์ธีรา วิญญูวิจักขณ์, 2555: 113) ทำให้รัฐต้องประกาศใช้แผนใหม่ โดยนำแผนสี่ปีระยะที่สอง (ค.ศ. 1974-1978) รัฐตั้งเป้าหมายให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) เพิ่มขึ้น โดยใช้นโยบายขยายการส่งออกและการลงทุนสาธารณะ ในช่วงต้นอัตราการเติบโตไม่ได้เป็นตามเป้าหมายเนื่องจากเกิดน้ำท่วมส่งผลให้พืชผลทางการเกษตร ปศุสัตว์ ประมงและอุตสาหกรรมการเกษตรได้รับความเสียหายจนทำให้สินค้าประเภททางการเกษตร การค้าภายในและภายนอกประเทศตกต่ำลง ในปี ค.ศ. 1975-76 มีการฟื้นตัวขึ้นเล็กน้อย เป็นผลจากปรับปรุงการดำเนินงานทางการเกษตรที่มีการขยายตัวมากขึ้น และมีการเติบโตของเหมืองแร่ ป่าไม้ ปศุสัตว์อยู่ที่ร้อยละ 6.4 ได้ตั้งเป้าหมายไว้ร้อยละ 6.6 แต่สำหรับการเกษตรอาจทำได้น้อยกว่าเป้า เนื่องจากในช่วงต้นของการนำแผนมาใช้มีความล่าช้า ไม่ใช่เพียงเพราะน้ำท่วมเท่านั้น แต่เกิดปัญหาจากการขาดแคลนข้าวภายในประเทศ ซึ่งมีผลทำให้การส่งออกตกต่ำ และยังมีผลต่อการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ จนกลายเป็นวิกฤตทางเศรษฐกิจในทศวรรษ 1980 ในเวลาต่อมา

(3) ด้านสังคม ในส่วนปัจจัยทางสังคมถือเป็นส่วนสำคัญ แม้รัฐบาลพยายามแก้ไขปัญหาทางการเมืองและเศรษฐกิจของพม่า ด้วยการเขียนรัฐธรรมนูญใหม่พร้อมเปลี่ยนแปลงนโยบายทางเศรษฐกิจ แต่ไม่ได้ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น และยังเกิดการถดถอยการจ้างงานเป็นผลให้เกิดการประท้วงรัฐขึ้นอีกครั้ง โดยกลุ่มนักศึกษาได้รับ

การถ่ายทอดองค์ความรู้จากภาคประชาชนและกลุ่มแรงงาน ภายใต้ระบบสื่อสารยังที่ถูกรัฐบาลควบคุมอยู่อย่างจำกัด แต่กลุ่มนักศึกษาได้อาศัยรายงานข่าววิทยุที่ผ่านการกระจายเสียงคลื่นสั้นของสถานี Myanmar Radio and Television (MRTV) โดยสื่อเหล่านี้ได้ก่อตั้งในปีขึ้น เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1946 ภายใต้ชื่อ Voice of Burma ซึ่งเป็นปีเดียวกันที่พม่าได้รับเอกราชจากอาณานิคม หลังจากนั้นในปี ค.ศ. 1972 Voice of Burma ได้ถูกรวมเข้ากับกองสารสนเทศ เพื่อจัดตั้งแผนกข้อมูลและการกระจายเสียงสถานี MRTV จะมีสื่อของชาวต่างชาติเข้าร่วมด้วย เช่น British Broadcast in Corporation (BBC), Voice of America (VOA), Radio Free Asia (RFA) และ The Democratic Voice of Burma (DVB) ได้เสนอข่าวและบทความเกี่ยวกับแนวความคิดของระบอบประชาธิปไตยซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญทั้งสำหรับผู้พูดภาษาอังกฤษและภาษาพม่า ดังสะท้อนผ่านงานเขียนชีวประวัติของโม เอ (2543: 4-10) อดีตนักศึกษาและสมาชิกสหพันธ์องค์กรนักศึกษาพม่า (All Burma Federation of Student Unions) อธิบายว่า เขาได้รับอิทธิพลเรื่องแนวคิดการปกครองประชาธิปไตยจากสถานีวิทยุของชาติตะวันตก สำนักข่าวของชาติตะวันตกได้นำหลักการและแนวความคิดประชาธิปไตยถ่ายทอดให้แก่ผู้ฟัง ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มปัญญาชนและกลุ่มของนักศึกษา ข้อมูลข่าวสารจากต่างประเทศจึงมีความสำคัญอย่างมากในบ่อน้องค์ความรู้ให้แก่นักศึกษาและปัญญาชนพม่า ในยุคที่ข้อมูลข่าวสารถูกควบคุมอย่างเข้มงวด ซึ่งพวกเขาเองได้รับข้อมูลเหล่านี้มากกว่ากลุ่มคนอื่นในสังคม รวมถึงเขาได้รับแนวคิดจากการเล่าปัญญาชนและจากอาจารย์ท่านหนึ่งที่กล่าวว่า หากเรามีรัฐบาลประชาธิปไตยรัฐบาลก็คงไม่มีสิทธิมาสั่งยกเลิกอะไรแบบนี้ นั่นเป็นครั้งแรกที่โม เอ ได้ยินคำว่า รัฐประชาธิปไตยจากปากของคนพม่า

กลุ่มนักศึกษาได้แสดงความรู้สึกผ่านสิ่งพิมพ์ในมหาวิทยาลัยที่นักศึกษาจัดทำขึ้น จัดตั้งกลุ่มอ่านหนังสือวรรณกรรม เรื่องสั้น ในช่วงนี้แนวคิดของความเป็นประชาธิปไตยได้ถูกส่งต่อผ่านวรรณกรรม จากการสัมภาษณ์ Htun Aung Gyaw (2020) ระบุว่า ในยุคนั้นเขาชอบอ่านหนังสือประวัติศาสตร์โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับนักต่อสู้และหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการเมือง งานเขียนที่เป็นปัจจัยที่ทำให้เขาออกมาเคลื่อนไหวและสร้างแนวความคิดให้มีความกล้าหาญในการออกมาเรียกร้อง คือ งานเรื่อง Myanmar Pyi Thar (Burmese Born Person) โดย Yangon Ba Swe งานเขียนกล่าวถึงเด็กผู้ชายที่มีชื่อว่า Kaung Myat ถูกเด็กผู้ชายที่มีรูปร่างใหญ่กว่าเขา ทำร้ายเขาเป็นประจำ จนสุดท้าย Kaung Myat ไม่ยอมแพ้แสดงความกล้าหาญต่อสู้กับเด็กผู้ชายคนดังกล่าว เปรียบเสมือนกับการต่อสู้ของกลุ่มนักศึกษากับผู้นำประเทศ รวมไปถึงงานที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์การเมืองของขบวนการนักศึกษาพม่าในช่วงการเรียกร้องเอกราช โดยนำเสนอแนวคิด ทศนคติ กิจกรรมและยุทธวิธีของกลุ่มผู้ประท้วง และงานเกี่ยวกับชีวประวัติของนายพลองซาน เช่น เรื่อง Former Colnal Kyaw Zaul แต่งโดย Win Tint Htun ซึ่งเล่าชีวประวัติและเรื่องราวการต่อสู้ของ Kyaw Zaul หนึ่งในสหายของนายพลองซานในการต่อสู้เรียกร้องเอกราชจากอาณานิคมจนได้รับเอกราช รวมไปถึงหนังสือส่วนใหญ่เกี่ยวกับสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ และแผน 5 ปี ของนายกรัฐมนตรีอู Htun Aung Gyaw (2020) กล่าวว่า ในช่วงก่อน ค.ศ. 1970 เขาอ่านหนังสือเกี่ยวกับประชาธิปไตยแบบตะวันตกกับประชาธิปไตยแบบรัฐสภาของอู และเปรียบเทียบกับสังคมนิยมแบบเหวิน

ภาพที่ 1 หนังสือ กวีนิพนธ์ และวรรณกรรม

อิทธิพลของกระแสแนวคิดสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ประชาธิปไตยแบบตะวันตกกับประชาธิปไตยแบบรัฐสภาของอนุทวีความเข้มข้นขึ้น เมื่อกลุ่มนักศึกษาทำหน้าที่กระจายความรู้ ความคิดของกลุ่มออกไปหลายช่องทางรวมกับการทำงานเขียนของฝ่ายกลุ่มนักศึกษา ทำให้กลุ่มนักศึกษาสั่งสมแนวคิดประชาธิปไตยแบบตะวันตกกับประชาธิปไตยแบบรัฐสภาของอนุ และแนวความคิดของนายพลอองซาน รวมถึงกลุ่มนักศึกษามีการจัดตั้งกลุ่มอ่านหนังสือโดยนำหนังสือ กวีนิพนธ์และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านอำนาจของรัฐบาลทหารมาแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดกันภายใต้การอ่านภายใน-นอกมหาวิทยาลัย รวมถึง Htun Aung Gyaw (2020) ที่เล่าถึงกลุ่มเพื่อนและเขาได้ตามอ่านหนังสือเก่าในร้านหนังสือทั่วย่างกุ้ง โดยงานส่วนใหญ่จะมีการปลุกฝังให้มวลชนมีจิตใจมุ่งมั่นที่ผลักดันกบฏแห่งประวัติศาสตร์ การเผยแพร่ความคิดเรื่องชีวิตของคนหนุ่มสาวที่ก้าวหน้า ชีวิตการเรียน การงานครอบครัว ความรัก ซึ่งงานดังกล่าวถูกผลิตให้สอดคล้องกับชีวิตของคนวัยหนุ่มสาว จนทำให้รัฐบาลได้ทำการสั่งปิดร้านหนังสือและมหาวิทยาลัย ทำให้กลุ่มนักศึกษามุ่งไปที่การฟื้นฟูและต้องการจัดตั้งสหพันธ์นักศึกษาเพื่อต้องการสถานที่ในการรวมกลุ่มจัดกิจกรรมและรวมกลุ่มวิพากษ์วิจารณ์การใช้อำนาจอย่างไม่ชอบธรรมของรัฐบาล รวมถึงปัจจัยบริบทภายนอกได้ เช่น การเรียกร้องของกลุ่มนักศึกษาในประเทศไทย และอินโดนีเซียกระตุ้นให้กลุ่มนักศึกษาเริ่มก่อตัวขึ้น รวมถึงแนวคิดความเป็นประชาธิปไตยของโลกตะวันตก ซึ่งจะได้ชี้ชัดในช่วงการการประท้วงการเผด็จการของอู่อ้น

ในวันที่ 29 พฤศจิกายน ค.ศ. 1974 อู่อ้น (U Thant) เลขาธิการองค์การสหประชาชาติจากประเทศพม่า และเป็นชาวเอเชียคนแรกเสียชีวิตลงที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ศพของเขาถูกนำกลับไปมาพม่าเพื่อประกอบพิธีทางศาสนา แต่รัฐบาลของนายพลเนวินปฏิเสธไม่ยอมจัดงานศพของอู่อ้นให้เป็นรัฐพิธี เนื่องจากนายพลเนวินมองว่า อู่อ้น คือ เพื่อนสนิทของนายอู (U Nu) อดีตนายกรัฐมนตรี แต่ในทัศนะผู้คนที่ทั่วโลกและคนในพม่า อู่อ้นถือเป็นบุคคลสำคัญในด้านการรักษาสันติภาพ มีความสามารถที่นำ योगในการเจรจาเพื่อสันติภาพและยุติความขัดแย้งในสงครามตัวแทน (Rives, 2014: 144-146) ทำให้ประชาชนโดยเฉพาะนักศึกษาในย่างกุ้งที่มองอู่อ้นว่าเป็นสัญลักษณ์ของประชาธิปไตย เป็นผู้เสียสละเพื่อประชาคมโลกและสิทธิมนุษยชน (ลลิตา หาญวงษ์, 2561) รู้สึกไม่พอใจที่นายพลเนวินไม่สนใจและไม่ให้เกียรติศพของอู่อ้นจนเป็นเหตุผลให้นักศึกษาก่อการประท้วง

การประท้วงการเผด็จการของอู่อ้น Htun Aung Gyaw (2020) อดีตนักศึกษาผู้ร่วมการประท้วงกล่าวว่า รัฐบาลของนายพลเนวินได้นำศพอู่อ้นไปฝังไว้ที่สุสานที่ไม่เหมาะสม รัฐบาลจึงต้องจัดให้ประชาชนเข้าคารวะศพ แต่ในท้ายที่สุด รัฐบาลเนวินประกาศไม่ยอมให้ประชาชนเข้าเคารพศพ จึงเกิดความไม่พอใจแก่กลุ่มนักศึกษาและประชาชน ทำให้กลายเป็นเหตุการณ์ประท้วงแย่งชิงศพของอู่อ้น โดยมีกลุ่มนักศึกษา เช่น Salai Tin Mg

Oo, Soe Tint, Soe Nyunt, Thet Tin, Ye Myint Thein และนักศึกษาอีก 21 คน เป็นผู้นำการเคลื่อนไหว กล่าวสุนทรพจน์ประณามรัฐบาลและเรียกร้องให้รัฐบาลนำโครงสร้างของอุ้งน้อมไปให้กับนักศึกษาเพื่อไปประกอบพิธีภายในมหาวิทยาลัยอย่างถูกต้อง การเคลื่อนไหวของอุ้งน้อมนั้นไม่ได้มีแค่แก่นักศึกษามหาวิทยาลัยย่างกุ้งเท่านั้น หากแต่นักศึกษาจากหลายสถาบันเข้าร่วมด้วย เช่น สถาบันเทคโนโลยีย่างกุ้ง (Rangoon Institute of Technology; RIT) นักเรียนจากสถาบันต่าง ๆ และประชาชนร่วมกันเคลื่อนไหวของอุ้งน้อมไปยังพื้นที่ของมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง (Rangoon Arts and Science University; RASU) นักศึกษาผลักดันเข้าดูแลโครงสร้างอุ้งน้อม ที่ถูกนำไปไว้ในหอประชุมใหญ่หลังเก่า ต่อมานักศึกษานำศพไปไว้ในอนุสรณ์สถานที่สร้างขึ้นบนพื้นที่ที่เคยเป็นอาคารสหภาพนักศึกษา หลังจากถูกรัฐบาลของนายพลเนวินทำลายไปในปี ค.ศ. 1962 ซึ่งการที่นักศึกษานำศพไปไว้บนพื้นที่ที่เคยเป็นอาคารสหภาพศึกษานั้น พวกเขาเห็นว่า ศพของอุ้งน้อมมีความหมายต่อพวกเขาในเชิงของการเรียกร้องประชาธิปไตย และอุ้งน้อมเป็นดังวีรบุรุษ รวมถึงนักศึกษาต้องการดึงความสนใจของคนทั้งในประเทศและนอกประเทศให้เห็นถึงปัญหาการบริหารประเทศของรัฐบาลนายพลเนวิน แม้จะมีการปิดประเทศ จนในที่สุดรัฐบาลได้นำศพของอุ้งน้อมไปฝังไว้ที่สุสานใกล้ทางเข้าเจดีย์ชเวดากอง (Shwedagon Pagoda) ทางทิศใต้ ภายหลังจากความรุนแรงภายในมหาวิทยาลัยย่างกุ้งสงบลง รัฐบาลต้องตัดสินใจประกาศกฎอัยการศึกและจัดการกับกลุ่มผู้ประท้วงอย่างรุนแรง (Rives, 2014: 144-146; Htun Aung Gyaw, 2020) การที่รัฐบาลต้องประกาศเนื่องจากมีความกังวลเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มแรงงานกับกลุ่มนักศึกษา จึงปรับเปลี่ยนหอพักนักศึกษาและสั่งปิดมหาวิทยาลัยเพื่อไม่ให้เกิดการรวมตัวกันภายในมหาวิทยาลัย (Silverstein, 1997: 143)

การขับเคลื่อนของขบวนการนักศึกษาครั้งนี้ Htun Aung Gyaw (2020) อธิบายว่า ไม่ได้มีองค์กรและไม่มีกลยุทธ์ นักศึกษาทุกคนสามารถเป็นผู้นำการเคลื่อนไหวได้ และเหตุการณ์ประทุครั้งนี้ Htun Aung Gyaw (2020) ถือว่าเป็นครั้งที่มีความแตกต่างไปจากปี ค.ศ. 1962 เพราะช่วงดังกล่าวมีการเคลื่อนไหวภายใต้องค์กรสหพันธ์นักศึกษาพม่า การประท้วงในปี ค.ศ. 1974 เป็นการเคลื่อนไหวของกลุ่มนักศึกษาที่นำโดยนักศึกษาเป็นผู้นำ ไม่มีองค์กร แต่มีการระดมมวลชนทั้งผู้ใช้แรงงานและประชาชน รวมถึงกลุ่มนักศึกษาบางส่วนที่อยู่ใต้ดินและเป็นผู้เข้าฝึกกับกลุ่มชาติพันธุ์ แต่เป็นกลุ่มมวลชนดังกล่าวนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น เนื่องด้วยกระบวนการทางการเมืองไม่เอื้อให้มวลชนกลุ่มอื่น ๆ ออกมาเคลื่อนไหว การประท้วงครั้งนี้ไม่ใช่เพียงเรียกร้องแค่การผังศพของอุ้งน้อมเท่านั้น แต่เป็นการเรียกร้องให้รัฐบาลเข้ามาแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ รวมถึงเรียกร้องให้รัฐบาลสร้างอาคารสหภาพนักศึกษามหาวิทยาลัยย่างกุ้งขึ้นใหม่ หลังจากการถูกทำลายไปในปี ค.ศ. 1962 และให้รัฐยอมรับองค์กรสหภาพนักศึกษาพม่า แต่รัฐบาลของนายพลเนวิน กลับคิดว่า การประท้วงที่เกิดขึ้นทั่วประเทศเป็นผลจากการปลุกปั่นของพรรคคอมมิวนิสต์ แต่พรรคคอมมิวนิสต์พม่าไม่มีเสียงสนับสนุนจากผู้คนในเขตเมือง และไม่ได้เน้นการปลุกระดมชาวบ้าน และที่สำคัญนั้น คือ หลังจากพรรคเสียฐานที่มั่นในพม่าตอนกลาง และเสียผู้นำพรรคไป พรรคก็แตกและต้องจัดกระบวนการทัพบกและยุทธวิธีการรบกัน (ลลิตา หาญวงษ์, 2562) ทำให้รัฐบาลของนายพลเนวินตัดสินใจใช้มาตรการปราบปรามจัดการกับนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง โดยการใช้กองกำลังติดอาวุธสงครามล้อมปราบนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัย พร้อมกับเข้าทำการยึดพื้นที่ในมหาวิทยาลัยทั้งหมด ทำให้มีนักศึกษาเสียชีวิตภายในมหาวิทยาลัยนั้นนับร้อยคน ทั้งจากการถูกยิง ถูกทุบตี และอีกกว่าพันคนที่ถูกจับกุม การที่รัฐบาลต้องประกาศเนื่องจากมีความกังวลเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม

แรงงานกับกลุ่มนักศึกษา จึงปรับเปลี่ยนหอพักนักศึกษาและสั่งปิดมหาวิทยาลัยเพื่อไม่ให้เกิดการรวมตัวกันภายในมหาวิทยาลัย (Silverstein, 1997: 143) ทว่ากลุ่มนักศึกษายังคงก่อการประท้วงเรื่อยมาจนในปี ค.ศ. 1976 รัฐบาลของนายพลเนวินสั่งปฏิรูประบบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยเป็นครั้งที่สอง โดยมีการแบ่งกลุ่มนักศึกษาในเมืองอย่างกรุงเทพฯ และเมืองมณฑลอื่นๆ ออกจากกัน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการรวมกลุ่มกันขึ้นภายใน-นอกสถาบันการศึกษา แต่กลุ่มนักศึกษาเหล่านี้เป็นกลุ่มคนในเมืองจึงไม่สามารถย้ายหรือแยกไปเรียนยังสถาบันในภูมิภาคอื่นได้ แม้ว่ารัฐบาลจะขยายสถาบันการศึกษาให้ครอบคลุมในภูมิภาคทั่วประเทศมาแล้วก็ตาม การปฏิรูประบบการศึกษาดังกล่าวไม่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ส่งผลให้รัฐต้องทำการปฏิรูปเป็นครั้งที่สาม โดยได้เปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาจากที่สอนในสถาบันการศึกษามาเรียนแบบทางไกล ภายใต้โครงการนี้นักศึกษาที่ทำงานหรืออยู่พื้นที่ห่างไกลสามารถจบศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้ โดยในปี ค.ศ. 1980 มีนักศึกษามากกว่า 74,000 คน ได้ลงทะเบียนในโครงการเรียนการสอนแบบทางไกล (Rives, 2014: 149-151)

การปฏิรูปโดยแบ่งกลุ่มนักศึกษาและการเปลี่ยนระบบการศึกษามาเรียนแบบทางไกลนั้น รัฐบาลนายพลเนวินต้องการขจัดและป้องกันไม่ให้กลุ่มนักศึกษาเข้าร่วมหรือจับกลุ่มประท้วงต่อต้านรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลอาจจะมองว่า การเรียนสอนแบบทางไกลจะสามารถลดบทบาทและกิจกรรมของการเคลื่อนไหวได้ แต่ในมุมมองของ Htun Aung Gyaw (2020) กลับมองว่า เป็นสิ่งที่ดีที่จะขยายองค์ความรู้และระดมมวลชน เพราะกลุ่มนักศึกษาบางส่วนมาจากพื้นที่อื่นไม่ใช่เพียงแค่เมืองอย่างกรุงเทพฯ เท่านั้น โดยกลุ่มนักศึกษาเหล่านี้นำองค์ความรู้ที่ได้เล่าเรียนประสบการณ์ต่าง ๆ และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มนักศึกษากับรัฐบาลมาเผยแพร่ให้กับกลุ่มเพื่อน ครอบครัวและประชาชนในท้องถิ่นให้ทราบถึงบริบทที่เกิดขึ้นในอย่างถูกต้อง พวกเขาคาดหวังว่า สิ่งเหล่านี้จะทำให้พวกเขาสามารถระดมมวลชนเข้าร่วมการต่อต้านได้อีกทางหนึ่ง

ดังนั้น ในช่วง ค.ศ. 1974 การประท้วงของกลุ่มนักศึกษาและกลุ่มของประชาชนแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของขบวนการทางสังคมอื่น ๆ การพึ่งพาการสนับสนุนจากภายนอกของขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อที่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและยุทธวิธีที่ผู้มีอำนาจหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ใช้ในการควบคุมหรือร่วมมือกับขบวนการเคลื่อนไหว รวมถึงการจัดตั้งองค์กรการเคลื่อนไหวเพื่อคิดค้นนวัตกรรมด้านวิธีการต่อสู้ได้แก่ ยุทธวิธีการระดมผู้สนับสนุน ยุทธวิธีดึงสาธารณชนและชนชั้นนำเพื่อให้เปลี่ยนมาเห็นอกเห็นใจหรือทำให้ผู้ที่ขัดขวางต่อต้านกลายเป็นผู้ที่เป็กลางเมื่อขบวนการทางสังคมกระทำภายใต้บริบททางสังคม หลังจากการประท้วงจบลง โอกาสโครงสร้างทางการเมืองในช่วงนี้ไม่ได้เป็นเงื่อนไขให้กลุ่มนักศึกษาแสดงออกทางการเมืองมากนัก เนื่องจากมีการสั่งปิดมหาวิทยาลัย เพื่อไม่ให้ให้นักศึกษามีบทบาทแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีในพื้นที่สาธารณะและเดินขบวนประท้วง แต่ในทางกลับกัน การปิดมหาวิทยาลัยทำให้กลุ่มนักศึกษาตื่นตัวขึ้น มีเวลาว่างในการพูดคุยกันเพิ่มขึ้น และสามารถอยู่ใกล้ชิดกับข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น รวมถึงการประท้วงในช่วงนี้ถือว่า มีจุดน่าสนใจอยู่ไม่น้อยต่อพลังของนักศึกษาพม่าในช่วงเวลานี้ เพราะพวกเขาได้รับอิทธิพลการเคลื่อนไหวของนักศึกษาในภูมิภาคเดียวกัน เช่น ประเทศอินโดนีเซียและประเทศไทยที่เกิดขบวนการต่อต้านรัฐบาลขึ้น โดยสิ่งที่นักศึกษาพม่าได้รับมาต่อต้านรัฐบาลขณะนั้น แนวคิดการปกครองแบบประชาธิปไตย นวัตกรรมด้านวิธีการต่อสู้ ผ่านการรับรู้ข่าวสาร แม้การเคลื่อนไหวในครั้งนี้ไม่ได้ประสบความสำเร็จเหมือนกับประเทศอื่น ๆ แต่การ

ประท้วงดังกล่าวนี้ เป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถระดมมวลชนและสร้างเครือข่ายกับกลุ่มอื่นได้มากยิ่งขึ้น และเพิ่มขึ้นอีกเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในทศวรรษ 1980

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาอิทธิพลการก่อตัวของขบวนการนักศึกษาพม่ามีปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่มีอิทธิพลต่อการก่อตัวของขบวนการนักศึกษาพม่า ในปี ค.ศ. 1974 โดยใช้กรอบแนวคิดในหนังสือ Student Activism in Asia: Between Protest and Powerlessness ของ Weiss และ Aspinall (2012: 281-296) งานฉบับนี้ได้ทำการสำรวจขบวนการนักศึกษาในภูมิภาคเอเชียทั้งหมด 10 ประเทศ ผ่านการตั้งคำถามต่อการเกิดขึ้นของขบวนการนักศึกษาในภูมิภาคนี้ รวมถึงในแง่ของขอบเขตทางภูมิศาสตร์หนังสือเล่มนี้จะพิจารณาถึงช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1940 จนถึงปัจจุบันทั่วทั้งภูมิภาคเอเชีย และรวบรวมงานจากผู้เชี่ยวชาญของในแต่ละประเทศเพื่อจะสะท้อนภาพของปัจจัยและการเกิดขึ้นของขบวนการนักศึกษา

Weiss และ Aspinall ชี้ให้เห็นว่า ไม่ว่าจะมองผ่านกลไกตามทฤษฎีกระบวนการทางการเมือง ทฤษฎีการระดมทรัพยากรหรือทฤษฎีอื่น ๆ การเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษามีลักษณะและพฤติกรรมที่แตกต่างกัน เช่น ขบวนการแรงงานจะสามารถอธิบายผ่านทฤษฎีกระบวนการทางการเมืองได้ หรือขบวนการเคลื่อนไหวทางชาติพันธุ์หรือศาสนาที่สร้างขึ้นจากอัตลักษณ์ทางสังคมสามารถอธิบายผ่านกรอบขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้ แต่การศึกษาของขบวนการนักศึกษานั้นไม่สามารถใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งไปอธิบาย เนื่องด้วยประสบการณ์การเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาและปัจจัยของขบวนการเคลื่อนไหวนั้นมีความแตกต่างกัน ดังนั้น เมื่อพิจารณากรอบทฤษฎีขบวนการนักศึกษาในภูมิภาคเอเชียตามที่ Weiss และ Aspinall พบการแบ่งกรอบที่ใช้วิเคราะห์ปัจจัยการเกิดขึ้นขบวนการนักศึกษาได้เป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. การขยายตัวของระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาพบว่า แนวโน้มของโลกระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาในเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการขยายตัวและเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างมากเป็นผลมาจากส่วนหนึ่งของนโยบายของรัฐบาลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว

2. ศักยภาพเฉพาะของนักเรียนได้ชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของนักศึกษาทั้งสามประการอย่างกว้าง คือ (1) เป็นการระดมพลของนักศึกษาผ่านอัตลักษณ์ของนักศึกษาร่วมกันในสถาบันเดียวกันหรือต่างสถาบันกัน (2) การระดมพลของกลุ่มอื่น ๆ ที่มีรูปแบบขององค์กรการเคลื่อนไหวและทำให้กลุ่มนักศึกษาไปเข้าร่วมในการเคลื่อนไหว เช่น สหภาพแรงงาน พรรคคอมมิวนิสต์ (3) ผู้ที่ล้มเหลวในการเคลื่อนไหวทางการเมืองละทิ้งการเคลื่อนไหวกับทุกกลุ่ม รวมไปถึงการเน้นย้ำถึงความบริสุทธิ์ของนักศึกษาว่า เป็นพลังของการเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษา ไม่มีนักการเมือง พรรคการเมืองและผู้มีอำนาจในการปกครองสนับสนุนการเคลื่อนไหว

3. รูปแบบของการปกครองในหลายประเทศในภูมิภาคเอเชีย มีลักษณะการปกครองที่แตกต่างกัน ระบบการปกครองดังกล่าวชี้ว่า ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในประเทศกระตุ้นความเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษามากที่สุด เมื่อสังคมมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นการประท้วงของนักเรียนก็มีแนวโน้มที่จะมีความสำคัญน้อยลง หากแต่การเมืองการปกครองอยู่ในรูปแบบของอำนาจนิยมกลุ่มของนักศึกษาจะเคลื่อนไหวท้าทายอำนาจนั้น อาจกล่าวได้ว่า ขบวนการนักศึกษาจะมีบทบาทอย่างสูงในประเทศที่มีระบอบการเมืองแบบ

อำนาจนิยม หากระบอบการเมืองแบบอำนาจนิยมของประเทศนั้นมีความเปลี่ยนแปลงเปิดกว้างมากขึ้น มักจะส่งผลให้ขบวนการนักศึกษาลดความสำคัญในทางการเมือง

4. รูปแบบของการเคลื่อนไหวเป็นการอธิบายถึงอิทธิพลระหว่างประเทศของขบวนการนักศึกษาที่มีการส่งต่อรูปแบบการเคลื่อนไหว หลักการ และแนวความคิดของการเคลื่อนไหว ซึ่งในแต่ละประเทศของภูมิภาคเอเชียได้รับอิทธิพลที่มีความแตกต่างกัน โดยในช่วงปลายทศวรรษ 1960 หรือต้นทศวรรษ 1970 ระลอกของการพัฒนาในช่วงเวลานักศึกษาต้องเผชิญกับรัฐเผด็จการที่มุ่งเน้นทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ประกอบกับมีกลุ่มอื่นๆ ถูกกดขี่ข่มเหง (โดยเฉพาะสหภาพแรงงาน) นักศึกษามักเป็นกลุ่มที่มีออกมาเคลื่อนไหวร่วมกับกลุ่มอื่นในสังคมด้วย และในทศวรรษ 1980 ระลอกความเป็นประชาธิปไตยหลังไหลเข้ามา ทำให้นักศึกษาต้องการให้มีการปรับโครงสร้างการเมืองการปกครองจากอำนาจนิยมสู่ระบบประชาธิปไตย ทั้งนี้ กลุ่มนักศึกษาไม่มองว่า ตัวเองเคลื่อนไหวแบบโดดเดี่ยว แต่เป็นผู้สร้างแนวร่วมในการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยโดยแสวงหาการสนับสนุนไม่เพียงเท่านั้น แต่ยังอยู่ในศูนย์กลางด้วย (ชนชั้นกลางที่กำลังเติบโต) และบางครั้งก็ละทิ้งอัตลักษณ์ของตนในฐานะขบวนการนักศึกษาไปรวมกับการต่อสู้เพื่อปฏิรูปการเมืองครั้งใหญ่ บ่อยครั้งที่รูปแบบการระดมนักศึกษาในระยะนี้เป็นไปตามการขยายตัวของระบบการศึกษาทำให้นักศึกษามีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมหรือรวมพลังกับกองกำลังทางสังคมอื่น ๆ และเป็นเหตุให้ขบวนการนักศึกษาประสบความสำเร็จในฐานะแนวหน้าของการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย

ดังนั้น ปัจจัยเหล่านี้ของ Weiss และ Aspinall จึงสามารถอธิบายการเกิดขึ้นของขบวนการนักศึกษาในภูมิภาคเอเชียในช่วงทศวรรษ 1960-1990 ซึ่งเป็นช่วงการเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาในเอเชียที่มีความชัดเจนอย่างยิ่งและยังคงเคลื่อนไหวต่อเนื่องจนถึงปลายทศวรรษที่ 1980 กล่าวคือ ขบวนการนักศึกษาไม่ว่าจะในประเทศไทย เกาหลีใต้ อินโดนีเซีย จีน ไต้หวัน และพม่า ล้วนแล้วแต่เคลื่อนไหวต่อต้านระบอบการเมืองแบบอำนาจนิยม และเรียกร้องสิทธิเสรีภาพในทางการเมืองแทบทั้งสิ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำเอากรอบแนวคิดของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) เข้ามาอธิบายการเคลื่อนไหวของขบวนการของนักศึกษา โดยใช้ทฤษฎีระดมทรัพยากรภายใต้กรอบเงื่อนไขด้านองค์กรเคลื่อนไหวทางสังคม ตามแนวคิดทฤษฎีนี้องค์กรเคลื่อนไหวทางสังคมมีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการระดมคนและทรัพยากร ทำหน้าที่ในการจัดสรรทรัพยากรให้กับกิจกรรมการเคลื่อนไหวของขบวนการ และยุทธวิธีการเคลื่อนไหวพบว่า วิธีหลักในการเคลื่อนไหวเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย คือ การใช้การกระทำรวมหมู่ ด้วยยุทธวิธีขัดขวางแบบปกติ อันได้แก่ การกระทำระดมมวลชนและผู้สนับสนุน การสร้างอัตลักษณ์ร่วมของผู้คนในขบวนการหรือการสร้างเหตุการณ์การชุมนุมประท้วง วิธีการดังกล่าวนี้เกิดขึ้นนอกพื้นที่และช่องทางระบบการเมืองปกติ ซึ่งนำไปสู่การต่อต้านการปราบปรามโดยรัฐ และนำทฤษฎีกระบวนการทางการเมืองมาวิเคราะห์การเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งนำเอาโครงสร้างโอกาสทางการเมืองที่เอื้อต่อขบวนการทางสังคม เพราะได้ก่อให้เกิดสภาวะไร้เสถียรภาพทางการเมืองที่นำไปสู่ความสั่นคลอนทางอำนาจแบบเดิมและก่อให้เกิดสัมพันธภาพแบบใหม่ ซึ่งเป็นการลดช่องว่างและระยะห่างทางอำนาจ ขณะเดียวกันก็ได้เพิ่มต้นทุนสำหรับการปราบปรามควบคุม และทำลายขบวนการทางสังคมให้กับฝ่ายที่เผชิญหน้าด้วย ทั้งนี้ รัฐจะมีวัฒนธรรมการเผชิญหน้ากับขบวนการทางสังคมแบบใดนั้นสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์และการพัฒนาการของแต่ละรัฐแตกต่างกัน กล่าวคือ รัฐที่มีอำนาจนิยมมี

แนวโน้มที่วัฒนธรรมการเผชิญหน้าแบบปราบปรามด้วยความรุนแรงจะถูกผลิตซ้ำและนำกลับมาใช้เมื่อเกิดความวุ่นวายทางการเมืองหรือมีการเคลื่อนไหวประท้วง ทั้งนี้ เพราะการใช้กลไกความรุนแรงในการปราบปราม เช่น การใช้กองกำลังตำรวจและทหารเพื่อปราบปรามจนเป็นมรดกทางด้านวัฒนธรรมและวิธีคิดที่สืบทอดมาจากระบบอำนาจนิยม และใช้กรอบแนวคิดของขบวนการนักศึกษาในภูมิภาคเอเชีย ผู้วิจัยนำปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มามองขบวนการนักศึกษาพม่า ในช่วงทศวรรษที่แตกต่างกันไป คือ ในช่วง ค.ศ. 1974-1988 จะเห็นถึงคลื่นการเคลื่อนไหวของคนวัยหนุ่มสาวในภูมิภาคเอเชียว่ามีบทบาทสำคัญที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองได้

6. สรุป

จากการศึกษาพบว่า อิทธิพลที่มีผลต่อขบวนการนักศึกษา ในปี ค.ศ. 1974 มีทั้งด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ภายหลังจากรัฐบาลของนายพลเนวินได้เปิดโอกาสโครงสร้างทางการเมืองผ่านการร่างรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1974 และเปิดให้ประชาชนลงประชามติ ทว่าอำนาจดังกล่าวถูกเปลี่ยนชื่อจากสภาปฏิวัติกลายเป็นพรรคโครงสร้างนิยม ซึ่งเป็นพรรคเดียวที่รัฐธรรมนูญรับรองว่า เป็นพรรคที่ถูกกฎหมาย และการดำเนินการในทุกด้านยังคงยึดแนวคิดสังคมนิยมแบบพม่า ทว่าการดำเนินงานดังกล่าวไม่ได้ส่งผลให้ประสบผลสำเร็จ จนเกิดเป็นการประท้วงของกลุ่มแรงงาน ประชาชนและกลุ่มนักศึกษาในปี ค.ศ. 1974 ในการประท้วงดังกล่าวนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นประชาชนและผู้ใช้แรงงาน ซึ่งเป็นประชากรจำนวนมากของประเทศ ทำให้รัฐบาลต้องรับข้อเรียกร้องในเรื่องการปรับเปลี่ยนค่าจ้างแรงงานให้ดีขึ้น รวมถึงการประท้วงครั้งนี้กลุ่มนักศึกษาได้สร้างเครือข่ายกับกลุ่มอื่น ๆ อีกด้วย หลังจากการประท้วงจบลง โอกาสโครงสร้างทางการเมืองในช่วงนี้ไม่ได้เป็นเงื่อนไขให้กลุ่มนักศึกษาแสดงออกทางการเมืองมากนัก เนื่องจากมีการสั่งปิดมหาวิทยาลัยเพื่อไม่ให้ นักศึกษามีบทบาทถึงแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีในพื้นที่สาธารณะและเดินขบวนประท้วง แต่ในทางกลับกันการปิดมหาวิทยาลัย ทำให้กลุ่มนักศึกษาตื่นตัวขึ้น มีเวลาว่างในการพูดคุยกันเพิ่มขึ้น และสามารถอยู่ใกล้ชิดกับข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น

7. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาที่พบ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะต่อการศึกษาในเรื่องการต่อสู้ของขบวนการนักศึกษาพม่าจะไม่ประสบความสำเร็จเหมือนกับเหตุการณ์ 14 ตุลาของประเทศไทย และการประท้วงเรียกร้องประชาธิปไตยที่กวางจู (Gwangju Democratic Uprising) ของประเทศเกาหลีใต้ เนื่องจากผู้นำนักศึกษาและสมาชิกขององค์กรจำนวนมากถูกจับและถูกปราบ รวมถึงการปกครองระบบทหารที่ค่อนข้างเข้มงวดและในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา พม่า คือ รัฐที่มีการแทรกแซงการเมืองสูง การเมืองพม่ายุคหลังเอกราชมีการรัฐประหารเกิดขึ้นใน ค.ศ. 1958, 1962 และ 1988 ทหารพม่าเคยปกครองประเทศเป็นเวลาต่อเนื่องยาวนานกว่าครึ่งศตวรรษ และทหารพม่ามีความเชื่อว่า ทหารเป็นผู้มีบทบาทนำในทางการเมืองพม่า ตั้งแต่ได้รับเอกราชจากอาณานิคม ทำให้ทหารซึ่งเป็นสถาบันเดียวที่สามารถดำรงและธำรงไว้ซึ่งอธิปไตยของชาติ และเป็นสถาบันเดียวที่สามารถทำให้เกิดบูรณภาพและเป็นสถาบันเดียวที่จะไม่ทำให้สังคมแตกแยกและเป็นพหุสังคมที่เข้าด้วยกัน รวมถึงอำนาจอิทธิพล

การเมืองของกองทัพถูกส่งผ่านไปสู่การเมืองยุคหลัง ซึ่งหนุนให้พลังกองทัพฝังรากลึกลงไปบนสังคมการเมืองพม่ายิ่งขึ้น รวมถึงเกิดเหตุร้ายที่เพิ่มมากขึ้นในหมู่ประชาชนที่เต็มไปด้วยความหวาดกลัวในช่วงที่ไม่มีรัฐบาลกลายเป็นสุญญากาศของอำนาจ ทำให้เกิดการรัฐประหารของกองทัพขึ้น

จนในช่วงปี ค.ศ. 2000 เป็นยุคที่ปล่อยตัวนักศึกษาและนักเคลื่อนไหวที่ถูกคุมขัง รวมทั้งผู้ที่หลบหนีมายังประเทศไทยและจัดตั้งกลุ่มผู้ลี้ภัย เช่น คณะกรรมการการต่างประเทศของ ABFSU ซึ่งตั้งอยู่ที่เชียงใหม่ประเทศไทยและแนวร่วมประชาธิปไตยของนักเรียนพม่าทั้งหมด (ABSDF) ตามแนวชายแดน รัฐได้เปิดโอกาสให้เข้าร่วมในการบริหารประเทศ ทำให้กลุ่มนักศึกษารุ่น 1962, 1974 และ 1988 เปลี่ยนบทบาทใหม่กลายเป็นนักการเมือง

ภายหลังในปี ค.ศ. 2012 เมื่อรัฐบาลของเตง เสง์ ออกกฎหมายนิรโทษกรรมนักโทษการเมืองหลายร้อยคน รวมทั้งอดีตนักศึกษาจากยุค 1988 ด้วยความที่แกนนำนักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในเรือนจำและคนที่อยู่นอกประเทศหรือที่อยู่ในประเทศแต่ไม่ได้ถูกคุมขัง ก็ร่วมกันทำกิจกรรมทางการเมืองตลอดมาในนามของ ABSDF เมื่อแกนนำคนรุ่น 88 ถูกปล่อยตัว พวกเขาพร้อมตัวกันตั้ง ‘88 Generation Peace and Open Society’ หรือสมาคมคนรุ่น 88 เพื่อสันติภาพและสังคมเปิดขึ้น โดยมี มิน โก นาย เป็นประธาน เป้าหมายของ Open Society ในพม่า คือ ยังคงส่งเสริมประชาธิปไตยไปพร้อมกับการสร้างภาคประชาสังคมที่เข้มแข็ง แน่นอนเมื่อกล่าวถึงประชาธิปไตยที่แข็งแกร่ง และภาคประชาสังคมที่มีภูมิทัศน์ที่ดี ก็ต้องกล่าวถึงการเข้าไปมีบทบาทในการเมืองระดับชาติ และตัวเลือกของพรรคการเมืองกระแสหลักฝั่งประชาธิปไตยก็มีเพียงพรรค NLD

แม้ว่าในปัจจุบันกองทัพพม่าภายใต้การนำของ พล.อ. มิน อ่อง หลาย ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้ก่อรัฐประหารขึ้นทำให้เกิดความไม่พอใจของประชาชนและเห็นพลังคนหนุ่มสาวพม่ากลับมาเป็นกำลังหลักของการสร้างประชาธิปไตยในพม่าอีกครั้ง ดังนั้น งานวิจัยฉบับนี้ช่วยให้เห็นภาพของการเคลื่อนไหวและประวัติศาสตร์ของคนรุ่นก่อนได้ชัดเจน ทั้งยังเป็นบทเรียนสำหรับนักเคลื่อนไหวยุคปัจจุบันที่สามารถเรียนรู้จากเหตุการณ์ประทุ้งในปี ค.ศ. 1988 และสามารถเข้าใจบริบทความเหมือนและแตกต่างกับสถานการณ์ปัจจุบันได้

10. เอกสารอ้างอิง

- กัลย์ธีรา วิญญูวิจักขณ์. (2555). *การพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลพรรคโครงสร้างสังคมนิยมพม่า ค.ศ. 1962-1988*. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2533). *พม่า: ขบวนการนักศึกษา กับประวัติศาสตร์อันระทึกใจ*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- นรนิติ เศรษฐบุตร. (2528). *ทหารกับสังคมนิยมในพม่า*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประชาไท. (24 ตุลาคม 2563). *ทำไมผู้ประท้วงชาวไทยถึงปรับใช้ยุทธวิธีแบบของผู้ประท้วงฮ่องกง*. สืบค้นวันที่ 5 พฤษภาคม 2561, จาก <https://prachatai.com/journal/2020/10/90112>
- โม เอ. (2543). *พม่าและข้าพเจ้า: สิบปีที่ผ่านพ้น*. จิตรภรณ์ วนัสพงศ์ และธรราริณศานต์. (ผู้แปล). เชียงใหม่: เพื่อนร่วมแดนโครงการประสานความเข้าใจไทย-พม่า.
- ลลิตา หาญวงษ์. (16 มีนาคม 2561). *นักศึกษากับการเมืองสมัยใหม่ในพม่า*. สืบค้นวันที่ 5 พฤษภาคม 2561, จาก https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_876079
- ลลิตา หาญวงษ์. (21 มิถุนายน 2562). *กำเนิดพรรคคอมมิวนิสต์พม่า (5)*. สืบค้นวันที่ 5 พฤษภาคม 2561, จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_1544899
- ละมัย พรหมประทุม. (2555). *การเปลี่ยนผ่านของเมียนมาร์: เจ็อนไซที่กองทัพพลอยออกไปในช่วงต้นศตวรรษที่ 21*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีรศักดิ์ ฉัตรรุ่งนพคุณ. (2560). *การรักษาอำนาจของรัฐบาลทหารเมียนมา ค.ศ. 1988-2008*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Rives, Nang Mo Lao. (2014). *University Students Activism in Burma/Myanmar During the 1980s*. (Doctoral Dissertation). University of Kansas. Lawrence, Kansas.
- Silverstein, J. (1977). *Burma: Military Rule and the Politics of Stagnation*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Steinberg, D. I. (2012). The Problem of Democracy in the Republic of the Union of Myanmar: Neither Nation-State nor State-nation? *Southeast Asian Affairs*. 220-237.
- Taylor, R. H. (2009). *The State in Myanmar*. Singapore: National University of Singapore Press.
- Weiss, M. L. and Aspinall, E. (2012). *Student Activism in Asia: Between Protest and Powerlessness*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
- Htun Aung Gyaw. (2020). Professor. Interview. 8-27 July.